

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

מפגש תרבותיות בעיר העתיקה בבאר-שבע

"אין להתעלם מהשוני התרבותי... אך חשוב גם לראות את הדמיון"

(הרצל ובלפור חקק, מתוך "העולם הזה", 1980)

באר שבע, צילום: יוחאי מכורס, מתוך [טיולי](#)

היש"מ מותאם לסדנת "מפגש תרבויות בארץ ישראל"

מאת: גל פיינטוך

עריכה: רונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

עיבוד: אלי שיש

תשע"ג - 2013

רח' הנביאים 30, בניין ארלדן ירושלים, 91911, טל': 02-5603190/1, פקס': 02-5602054
אגף של"ח וידיעה"א – inbalba@education.gov

קובץ זה מכיל קישורים גם לאתרים חיצוניים שאינם אתרי משרד החינוך.
תוכן אתרים אלו, לרבות הפרסומות הכלולות בו, הינו באחריות בעלי האתרים ואינו באחריות משרד החינוך.

מפגש תרבותיות בעיר העתיקה בבאר-שבע

”אין להתעלם מהשוני התרבותי... אך חשוב גם לראות את הדמיון”

(הרצל ובלפור חקק, מתוך ”העולם הזה”, 1980)

בעיר העתיקה **באר-שבע**, התקיימו בעבר תרבויות שונות: באזור זה, חפר אברהם אבינו בארות וכתר ברית עם מלך גרר (**בראשית כא, כב-לג**); העות'מאנים הקימו במקום עיר שכן שלושת ריכוזי הבדואים הגדולים היו במקום זה, וכן היו בו כמויות רבות של מי תהום; הבריטים כבשו את באר-שבע במלחמת העולם הראשונה, ושלטו בה במשך שלושים שנה; במלחמת העצמאות, כבשו כוחות צה"ל את העיר, ומאז ועד שנות ה-80 של המאה ה-20 הייתה העיר העתיקה מרכז החיים המסחריים והתרבותיים של העיר באר-שבע החדשה ושל הנגב כולו. כל אחד משליטיה של העיר הותיר בה עקבות – מבנים ואתרים המשקפים את תרבותו. בשל היות באר-שבע עיר מרכזית בנגב, היא משמשת נקודת מפגש של אוכלוסיות שונות, של אנשים בעלי רקע תרבותי ודתי שונה ומגוון. עובדות אלו תרמו, ועודן תורמות, לצביונה המיוחד של העיר באר-שבע, למרקם האנושי שבה ולנוף העירוני שלה. המסלול בבאר-שבע מתמקד בעיר העתיקה. הוא עובר בין אתריה השונים של העיר המשקפים חלק מהגוון האנושי והתרבותי המתקיים בה.

חבל ארץ: נגב – בקעת באר-שבע.

משך זמן היש"מ: כ- 4.5 שעות (ללא נסיעה).

אורך מסלול ההליכה: כ- 4.5 ק"מ.

מפה: מפת העיר באר-שבע.

נקודת ההתחלה

אופציה א': חורשת "פעמון החירות" – בכניסה לשכונת נווה-נוי, כניסה מרחוב חבצלת הנגב.

אופציה ב': מרכז המבקרים "באר אברהם", דרך חברון 1.

נקודת הסיום: בית העלמין הנוצרי, ברחוב העצמאות.

(המקומיים מכנים אותו "בית הקברות ברמב"ם" – על שם השכונה שבה הוא נמצא).

עונה מומלצת להמחשת תכני הסדנה: כל השנה.

מגבלות: אין הרבה מעברי חציה בעיר העתיקה (יש לנהוג בזהירות בחציית הכבישים).

דגשי בטיחות: נוהל חצייה – חציית כבישים אך ורק באור ירוק, מעבר במעברי חציה (אין הרבה מעברי חציה בעיר העתיקה), יש לנהוג בזהירות יתרה, אין לרוץ בכבישים.

דרגת קושי: קל, בר-נגישות רק באתרים מסוימים במסלול (בעיר העתיקה אין הרבה מעברי חציה).

אתרים בתשלום: "באר אברהם" – האתר נמצא בדרך חברון 1, במפגש הרחובות קק"ל ודרך חברון.

מה ביש"מ?

1. תיאור מסלול
2. מפת היש"מ
3. תיאור האתרים שבמסלול
4. מהלך הפעילות ביש"מ
5. המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ :
משחקים ונהנים (1)
כתבי חידה – הזנק לניווט (2) - (ל-3 קבוצות)
המרוץ למיליון בבאר-שבע (3) - (משימות בעיר העתיקה בבאר-שבע ל-3 קבוצות ב-3 מסלולים)
הסוקרים באים – סקר רחוב בבאר-שבע (4)
מסלול הרכבת החיגאזית – מפה(5)
מעגל השל"ח (6)
מהו מעגל השל"ח?
6. תנ"ך: בראשית כא, כב-לג
7. ביבליוגרפיה מומלצת
8. קישורים אינטרנטיים נוספים

תיאור המסלול

אופציה א': התחלת הסיור ב"באר אברהם" – נקודה 1א', כניסה משותפת של הכיתה לסרט ופתיחה ליום בחצר.

אופציה ב': תחילת הסיור בחורשת "פעמון החירות" – נקודה 1ב', מול "באר אברהם" (ללא כניסה ל"באר אברהם").

מסלול 1: בית הקברות המוסלמי ברחוב רמב"ם (אין אליו כניסה ואין בפתחו שלט מידע, עומדים מחוץ לגדר) (2), טחנת הקמח ברחוב קק"ל (ליד "קבב אמונה") (3), בית מרקחת "הנגב" ברחוב קק"ל (4), בניין הסארייה (כיום תחנת משטרה) (5), מוזיאון הנגב (בית המושל הטורקי בעבר) (6), המסגד (בתוך שטח המוזיאון, אפשר להיכנס לחצר) (7), בית עארף אל-עארף (כיום בית פרץ-לוזון, משרד עורכי דין) (8)

מסלול 2: טחנת הקמח (3), בית הקברות המוסלמי (2), בניין הסארייה (5), המסגד (7), גן אלנבי (10), מוזיאון הנגב (6), בית עארף אל-עארף (כיום בית פרץ-לוזון, משרד עורכי דין) (8)

מסלול 3: בית מרקחת הנגב (4), טחנת הקמח ברחוב קק"ל (ליד "קבב אמונה") (3), בניין הסארייה (5), מוזיאון הנגב (6), המסגד (7), בית עארף אל-עארף (8), גן אלנבי (10)

שימו לב

מפגש הקבוצות בכיכר רבין (11) .
לאחר משימת סקר רחוב, ממשיכים יחד למגדל המים (12), לתחנת הרכבת הטורקית (13), לאנדרטה לחללי טורקיה במלחמת העולם הראשונה (14). המסלול מסתיים בבית הקברות הבריטי לחיילי ההסכמה (15).

מפת היש"מ

מתוך ויקיפדיה

תיאור האתרים שבמסלול

באר אברהם (1א'): במרכז החצר, באר עתיקה שנשתמרה לאורך מאות שנים. על-פי המסורת, זו הבאר שחפר אברהם אבינו. בחצר עומד גם עץ אשל – בדומה לאשל שאברהם נטע (אשל זה מופיע בסמל של עריית באר-שבע). לא בכדי בחר אברהם לנטות את אוהלו במקום זה, אברהם אבינו הבין את יתרונו של המקום. שמה של באר-שבע קשור באירוע שבו הוכיח אברהם את אבימלך מלך גרר על הבאר שנגזלה ממנו על-ידי עבדי אבימלך. אבימלך לקח מאברהם את "שבע כבשות הצאן" לעדות כי הבאר אכן שייכת לאברהם, והשניים כרתו ברית במקום. לאחר מכן כתוב: "על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם" (**בראשית כא, כב-לג**).

בית העלמין המוסלמי (2) רח' רמב"ם פינת רחוב הל"ה: בית העלמין הישן, שנמצא ברחוב רמב"ם, מעיד על כך שבבאר-שבע חיו מוסלמים (תושבי האימפריה העות'מאנית). בית הקברות סגור ומוזנח מאוד.

טחנת הקמח (3) רחוב קק"ל פינת רחוב שלושת בני עין-חרוד: בשנת 1901, השתקעו יעקב גורדון ומאיר שניידרוביץ' בבאר-שבע, והקימו בה טחנת קמח שהזינה את המוסלמים ואת היהודים אשר חיו בשלווה ובנחת באזור. מאורעות 1929 חיסלו את השלווה, ואתה את היישוב היהודי במקום, ומשפחות גורדון ושניידרוביץ' מכרו את הקרקע לשכנם ולמתחרם העסקי, חאג' עיסא, ועזבו את העיר.

בית מרקת הנגב (4) רחוב קק"ל: בית המרקחת הראשון בנגב. בית המרקחת פועל במבנה הדו-קומתי הראשון שנבנה בעיר על-ידי הטורקים. המבנה הוקם ב-1901. קומת הקרקע של המבנה שימשה חנות למוצרי דלק, והקומה השנייה שימשה למגורי משפחת הבעלים. בזכות ייחודו של המבנה ובזכות היותו דו-קומתי, הוא הוסב בשנת 1914 לבית מלון, בית המלון הראשון בנגב, ומאז ועד להקמת המדינה, שימש כבית מלון.

הסראייה (5) רחוב הרצל: המבנה הציבורי הראשון בעיר. המבנה שימש בית הממשל בנגב, וממנו שלט הקאיימקאם הטורקי על כל הנפה. בשנות העשרים של המאה ה-20, הוסיפו הבריטים מבנה מסביב למבנה הסראייה. המבנה משמש כיום כתחנת משטרת באר-שבע.

מוזיאון הנגב – בית המושל (6), רחוב הרצל פינת רחוב העצמאות: הבית נבנה בשנת 1906, ושימש כביתו של המושל וכמשרדו. לאחר הקמת המדינה, שימש המבנה בניין הערייה הראשון למשך שנים רבות. כיום, המבנה משמש כמוזיאון הנגב לאמנות, ומוצגות בו תערוכות מתחלפות.

המסגד (7), רחוב העצמאות פינת רחוב הרצל: בחצר המוזיאון נמצא מסגד גדול, שנחשב לאחד המבנים הראשונים שנבנו בעיר. צריח המסגד, המיתמר אל על, בלט בימים עברו למרחקים, ונראה לעין זמן רב לפני הכניסה לעיר העתיקה. את המסגד בנה המושל הטורקי ב-1906. המבנה המהודר נועד להרשים את עין רואיו, להמחיש את הקשר של הסולטאן, "אמיר המאמינים", עם הבדווים המוסלמים בנגב, ולחזק את נאמנותם אליו. המסגד נועד לשמש לא רק את תושבי העיר אלא את אוכלוסיית הנגב כולו.

המסגד הוא המבנה היחיד שבנוי "באלכסון" לעומת כל שאר הרחובות והמבנים שבנויים בשתי וערב. כל הרחובות והמבנים פונים לכיוון דרום-מזרח, לכן היה צורך לבנות את המסגד שלא במקביל לרחוב כדי שיפנה דרומה – לכיוון מכה.

בית עארף אל-עארף (8), גן אלנבי: ביתו של עארף אל-עארף, היסטוריון ואיש עסקים אשר כיהן מושל העיר בשנות השלושים של המאה ה-20, נבנה מאבן מיוחדת שהובאה מחברון. כיום משמש הבית בית משרדים.

בית הדין השרעי (9), רחוב האבות: בית דין מוסלמי המשמש בעיקר לדיני משפחה: גירושים, נישואין ועוד. העדה המוסלמית נהנית מאוטונומיה שיפוטית נרחבת ביותר. לבית הדין שלה סמכות ייחודית בכל ענייני ההקדשות והמעמד האישי. השופט הדתי נקרא "קאדי", ולו זכות שיפוט בלעדית בכל התביעות הנוגעות לנישואין, לגירושין, לתשלום מזונות, לאפטרופסות ולשאר ענייני אישות. נשיא המדינה הוא הממנה את הקאדים לתפקידם, על-פי המלצתה של ועדה שרוב חבריה מוסלמים. מינויו של הקאדי אינו מוגבל בזמן. העניינים הנמצאים בתחום השיפוט הדתי נדונים בפני חמישה בתי דין שרעיים אזוריים, אשר מעליהם מכהן בית דין לערעורים כערכאה שנייה עליונה. המחוקק הישראלי התערב במשפט המהותי של בית הדין השרעי בהחילו עליו את חוק שיווי זכויות האישה, כגון בעניין: ריבוי נשים, התרת קשר נישואין בעל כורחה של האישה ונישואי בוסר.

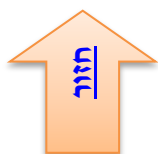
גן אלנבי (10): אחד הגנים הציבוריים הראשונים בארץ. את הגן הקימו הטורקים בשנת 1906. כשכבשו הבריטים את העיר, הוקם במרכז הגן אתר זיכרון לכבוד הגנרל אלנבי. במרד הערבי הגדול (1938), נותץ פסלו של אלנבי והאנדרטה הוחלפה. לפני שנים ספורות, הוצב בגן פסל חדש.

מגדל המים (12), רחוב רמב"ם 34: מגדל המים הוא מגדל אבן בן קומתיים, שנבנה בשנת 1915 – במקביל לבניית תחנת הרכבת הטורקית. מיכלי המים שניצבו בו בעבר סיפקו את צורכיהם של קטרי הקיטור עד שנת 1927. בקומתו הראשונה, שכנו המשאבות, ובשנייה, ניצבו שני דוודים גליליים מברזל שבהם אגרו את המים. המים הוזרמו ממי באר. לאחר כיבוש באר-שבע במלחמת העצמאות ועד לשנת 1950, שימש המגדל כמגדל המים של באר-שבע העברית.

תחנת הרכבת הטורקית ובית המנהל (13), שדרות טוביהו: את התחנה הקימו הטורקים ב-1915. מסילת הרכבת מדמשק למצרים דרך ירושלים נסללה בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה במטרה לסייע לטורקים לכבוש את מצרים. המסילה נקראה "סעיף מצרים של מסילת חג'אז". באר-שבע שימשה כאחת התחנות העיקריות שעל המסילה. מבנים נוספים שנבנו אז ושקיימים עד היום הם ביתו של מנהל התחנה, ומבנה קטן ששימש, כנראה, כמחסן. ב-1927, נסגרה התחנה, והמבנה שימש כבניין המנהלה הבריטית.

האנדרטה לחיילי הטורקי (14): האנדרטה נבנתה כאות כבוד לחיילים הטורקים שנפלו בקרבות מלחמת העולם הראשונה בבאר-שבע ובסביבתה. בשלט שעל האנדרטה נכתב: האנדרטה הוקמה לזכר 298 חיילים טורקים שנהרגו בקרב בחזית באר-שבע בשנים 1914-1918. את האנדרטה חנכו עיריית באר-שבע ומדינת טורקיה באוקטובר 2002. בשנת 2010, ניסו אלמונים לפגוע באנדרטה בעקבות המשט הטורקי לעזה.

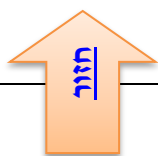
בית הקברות הבריטי לחיילי ההסכמה (15), רחוב העצמאות, ליד בית יציב: בבית הקברות, 1239 מצבות של חיילים בריטים, אוסטרלים וניו-זילנדים, בהם שני חיילים יהודים, שנפלו בקרבות מלחמת העולם הראשונה. מצבתו של החייל היהודי האנגלי סימון ואן דן-ברג ממוקמת בסוף השורה הראשונה מצד ימין. חיילי צבאות אלו נקראו "חיילי ההסכמה" כי הם לחמו לטובת גוש מדינות ההסכמה במלחמת העולם הראשונה – שביניהן גם בריטניה. עיריית באר-שבע העניקה את שטח בית הקברות לצורך קבורה בשנת 1920, וקבוצת צעירים יהודים, שנקראה "חבורת העמק", הקימה את בית הקברות. בית הקברות נחנך במרס 1923 בטקס חגיגי. בית הקברות בנוי ברבעים, ובראשו בנוי מזבח שעליו כתובת באנגלית: "יהי שמו לעולם" (תהלים עב, יז). באמצע הקיר הימני משובצת מצבה משיש לזכר טייסים בריטים שנפלו בקרבות אוויר מעל באר-שבע. המקום מטופח מאוד, ממשלת אנגליה דואגת לשמירתו ולאחזקתו.

מהלך הפעילות ביש"מ הפעילות מתארת את הניווט של מסלול מספר 1

סדר	מיקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	דגש מיוחד	הערות	זמן	ציוד מיוחד
1	חורשת פעמון החירות- (ב1)	1. משחקים ונהנים (1) 2. הצגת נושא היש"מ 3. "המרוץ למליון" בבאר שבע 4. הוראות בטיחות	1. משימת משצ"ים משחק פתיחה "מלפפון" 2. מה מצפה לנו היום? קישור היש"מ לסדנה והצגת המסלול 3. "המרוץ למליון" בבאר שבע 4. הוראות בטיחות- חצייה במעברי חצייה, ציות לרמזורים, לא רצים.	2. באר שבע היא עיר רב תרבותית של עדות ודתות בהווה ובעבר שרידי השלטון העות'מאני והמנדט הבריטי. הותירו בה עדויות של תרבויות שונות המגוון בעיר 3. "המרוץ למליון" בבאר שבע (3) התשובות לשאלות נמצאות בשלטי המידע באתרים השונים כמו כן יש גם משימות לביצוע מופיעות בדף המשימות אתרים 12,13,14,15 יבצעו יחד עם המורים לאחר המפגש בכיכר רבין (ראו סעיף 7)	חלוקה לחוליות 3 מסלולים שונים מסלולים *כל חוליה מקבלת תיק " המרוץ למליון בבאר שבע " (3) וכתבי חידה- הזנקה לניווט(2) כל קבוצה מקבלת את כתב החידה בהתאם לאתר הראשון אליו אמורה להגיע קובעים שעת מפגש בכיכר רבין(11) (בקצה מדרחוב קק"ל) כשעה וחצי לאחר תחילת הניווט	20 ד'	מלפפון / חטיף שוקולד כלשהו
2	באר אברהם (א1)	באר שבע בעבר	סרט+דגם של באר (ניתן לתאם מראש הדרכה במקום)	לפני תחילת הפעילות נכנסים לראות סרטון של כ-10 דקות. לאחר מכן יוצאים לחצר. שבמרכזה הבאר העתיקה	בתום הפעילות, חלוקה לחוליות נווט בשלושה מסלולים קובעים שעת מפגש בכיכר רבין(11) (בקצה מדרחוב קק"ל)	25 ד'	ערכת המרוץ למליון בבאר שבע-ראו בסעיף הקודם

	90 ד'		לכל קבוצה 7 אתרים בסדר שונה . אתרים 12,13,14,15 יבוצעו יחד עם המורים	ניווט עצמאי בחוליות בין האתרים בבאר שבע העתיקה וביצוע משימות	ניווט בחוליות : אתרים המשקפים דתות ותרבויות שונות בעיר	3
	15 דקות		לוודא שכל החוליות חזרו בזמן שנקבע	מפגש עם הכיתה- מה תושבי ב"ש יודעים על העיר	הסוקרים באים (4) -סקר רחוב	5 כיכר רבין- (11)
	30 דקות	לתדרך את התלמידים מהם גבולות הגזרה- ההפסקה היא במדרחוב בשטח הכיכר, לא יוצאים מהריבוע של הכיכר, כמובן שלא חוצים כבישים			הפסקה	6 כיכר רבין- תחנה מספר (11)
	30 דקות	מסלול הרכבת החיג'אזית – מפה(5) תחרות- כל נציג קורא משפט מקטע המידע כשפיו מלא במים. (מצחקי!)		משימה בחוליות מדף המשימות- השלמה סיפור מגדל מים עם מילים חסרות לאחר ההשלמה המשימה - תחרות בין נציגים	תשתיות הרכבת התורכית "מים בששון" – תחרות	7 הליכה למגדל המים (12)
הרכבת החיג'אזית(5)	15 דקות			שאלות מדף המשימות + הסבר של המורה- תחנת הרכבת והאנדרטה (ראו בפירוט האתרים במסלול)		8 תחנת הרכבת + האנדרטה לחיילים הטורקים- (13+14)
נגן רמקולים שיר לאהבה	30 דקות			שאלות מדף המשימות משחק כיתתי- עיניים רגליים" מעגל השל"ח(6)	מלחמת העולם הראשונה משחקים ונהנים (1) מעגל השל"ח וסיכום היש"מ	9 בית הקברות לחיילי ההסכמה- (15)
		חוצים כביש ראשי למעבר לאוטובוס. ללכת ביחד למעבר חצייה.	ברחוב העצמאות- יש תחנת אוטובוס מחוץ לבית הקברות- שם ימתין הרכב			10 סיום ברחוב העצמאות-.

המחשות ואמצעי עזר לניהול היש"מ

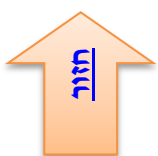
משחקים ונהנים (1)

משחק המלפפון

מעמידים את התלמידים צמודים זה לה במעגל בידיים מאחורי הגב. מעבירים מלפפון מאחד לאחר. מתנדב עומד באמצע והוא צריך לגלות אצל מי המלפפון. בינתיים השאר צריכים לסיים לאכול אותו...

מלפפון : [מתוך ויקיפדיה](#)

כתבי חידה – הזנק לניווט (2)

(3 כתבי חידה ל-3 מסלולים)

מסלול 1

+ = מ
/ = נ
\ = ס
V = ע
; = פ
[= צ
] = ק
: = ר
' = ש
X = ת

כתב הסתרים :

! = א
@ = ב
= ג
\$ = ד
% = ה
^ = ו
& = ז
* = ח
(= ט
) = י
0 = כ
- = ל

קבוצה -1

+ ^ - ' !

!) % + 0 - ' % / ^ ' ! : % % / * X %
) + - \ ^ + % X ^ : @] % X) @
% * - [% @

פתרון למורה :

שלום

התחנה הראשונה שלכם היא

בית הקברות המוסלמי

בהצלחה

מסלול 2

כתב הסתרים :

+ = מ
/ = נ
\ = ס
V = ע
; = פ
[= צ
] = ק
: = ר
' = ש
X = ת

! = א
@ = ב
= ג
\$ = ד
% = ה
^ = ו
& = ז
* = ח
(= ט
) = י
0 = כ
- = ל

קבוצה 2-

+ ^ - ')

!) % + 0 - ' % / ^ ' ! : % % / * X %
* +] % X / * (
% * - [% @

פתרון למורה :

שלום
התחנה הראשונה שלכם היא
טחנת הקמח
בהצלחה

מסלול 3

כתב הסתרים:

+ = מ
/ = נ
\ = ס
V = ע
; = פ
[= צ
] = ק
: = ר
' = ש
X = ת

! = א
@ = ב
= ג
\$ = ד
% = ה
^ = ו
& = ז
* = ח
(= ט
) = י
0 = כ
- = ל

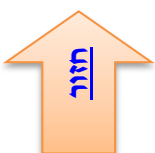
קבוצה 3-

+ ^ - '

!) % + 0 - ' % / ^ ' ! : % % / * X %
X *] : + % X) @
% * - [% @

פתרון למורה:

שלום
התחנה הראשונה שלכם היא
בית המרקחת
בהצלחה

המרוץ למיליון בבאר-שבע (3)

(משימות בעיר העתיקה בבאר-שבע ל- 3 קבוצות ב-3 מסלולים)

קבוצה 1

תחנה 1 – פענחו את כתב הסתרים ומצאו את התחנה (2)

1. התחנה היא: בית הקברות המוסלמי.
2. לאיזו דת שייכת התחנה שאליה הגעתם? איסלאם.
3. על מה זה מעיד? זה מעיד על כך שפעם חיו פה מוסלמים.
4. היכן היא ממוקמת יחסית לעיר? (במרכז או בקצה העיר?) בקצה העיר.
5. מה מצב הקברים היום? _____ על מה זה יכול להעיד? _____

טחנת הקמח (3)

1. מתי נפתחה הטחנה? 1901.
2. מי היו מנהלי הטחנה? גורדון ושניידרוביץ.
3. מה היה שימושה הנוסף של טחנת הקמח? בית כנסת.

בית מרקחת "הנגב", רחוב ק"ל (4)

1. מתי נבנה בית המרקחת? 1901.
2. רשמו שלושה שימושים שהיו למבנה לאורך ההיסטוריה: מלון, חנות למוצרי דלק, מגורים של משפחת הבעלים.
3. למה שימש הפתח העגול שמעל החלונות? לאוורור.

בניין הסארייה (5)

1. למה שימש הבניין? הבניין שימש לבית הממשל בנגב.
2. מה קרה לבניין ב-1938? הבניין הוצת וגגו נשרף כליל.
3. למה משמש הבניין כיום? תחנת משטרה.
4. עליכם להצטלם עם שוטר. בהצלחה!

מוזיאון הנגב (6)

1. מי בנה את הבניין ובאיזו שנה? המושל הטורקי ב-1906.
2. למה שימש הבניין בעבר ולמה הוא משמש היום? בעבר – ביתו של המושל הטורקי ומשרדו, כיום – מוזיאון לאמנות.

3. תארו בקצרה את מבנה הבניין. 2 קומות, 3 קשתות בכניסה לבניין, 5 חלונות בקומה השנייה.

המסגד (7)

בית התפילה משרת את בני דת: האסלאם.

מדוע המסגד לא נבנה במקביל לרחוב? כיוון שבנו אותו לכיוון מכה – כיוון התפילה.

מהו שימושו של המסגד כיום? מוזיאון.

בית עארף אל-עארף (8)

1. מי היה עארף אל-עארף? היסטוריון ואיש עסקים, כיהן בעבר כמושל העיר.

2. באיזו שנה נבנה הבית? 1938.

3. למה משמש המבנה כיום? בית משרדים שנקרא "בית פרץ-לוזון".

מגדל המים (12)

השלימו את המילים החסרות:

מגדל המים הוא בעל 1. שתי קומות. במקור היה שייך לתחנת הרכבת הטורקית. מחוץ למבנה, בלטו זוג 2. מוטות ברזל שתמכו בצינור המים שהיה מיועד לקיטור הנפלט. בקומה הראשונה במגדל המים, היו 3. משאבות המים. מגדל המים מילא תפקיד חיוני בפעילות היומיומית של 4. הרכבת, כיוון שהמים היו חיוניים להמשך 5. פעילותה של הרכבת.

ליד מגדל המים, מצא מומחה בשם קטינה 6. מעיין בעומק 36 מטרים. לאחר שחפרו ולא מצאו מים, הביאו מים במכלים וכך מילאו אותו.

מגדל המים עמד על הסתעפות של 7. מסילות הברזל.

במלחמת העולם הראשונה, לא הושמד המגדל בהפצצות, והוא היה בשימוש גם לאחר הכיבוש הבריטי. לאחר שהמבנה חדל לתפקד כמגדל מים לרכבות הקיטור, מילאו אותו במי 8. בארות, והוא שימש לאספקת מים לצורכי העיר.

מחסן מילים

מסילות, משאבות, שתי קומות, מוטות, פעילותה, בארות, הרכבת, מעיין.

תחנת הרכבת הטורקית (13)

1. דגלה של איזו מדינה מתנוסס סמוך לתחנת הרכבת? דגל טורקיה.

2. באיזו צורה בנויה תחנת הרכבת? מבנה בעל שתי קומות, כיום עומד שם קטר 70414.

3. דיוקנו של איזה שליט נמצא מול האנדרטה? מוסטפא כמאל אטא-טורק. מדוע? כי הוא ייסד את הרפובליקה של טורקיה.

בית הקברות לחיילי ההסכמה (15)

1. חיילים מאילו מדינות קבורים בבית הקברות הזה? אנגליה, אוסטרליה וניו-זילנד.

2. באיזו מלחמה נפלו החיילים? מלחמת העולם הראשונה. באיזו שנה הסתיימה המלחמה? 1918.
3. מצאו את המצבה של החייל היהודי. מה שמו של החייל היהודי- אנגלי שהונצח כאן? סימון ואן דר-ברג. מה חרות על קברו? "כה רחוק מהבית, אך כה קרוב לאהביו".
4. האם בית קברות זה דומה לבית קברות צבאי יהודי? אם כן, במה?
-
5. חפשו את המזבח והעתיקו את הכתובת הרשומה עליו. מהיכן לקוחה הכתובת? "יהי שמו לעולם" (תהלים עב, יז). על מה זה מעיד?
-

קבוצה 2

תחנה 1 – פענחו את כתב הסתרים ומצאו את התחנה שברחוב קק"ל (3)

1. מתי נפתחה הטחנה? 1901.
2. מי היו מנהלי הטחנה? גורדון ושניידרוביץ.
3. מה היה שימושה הנוסף של טחנת הקמח? בית כנסת.

בית הקברות ברמב"ם פינת מורדי הגיטאות (2)

1. התחנה היא: בית הקברות המוסלמי.
2. לאיזו דת שייכת התחנה אליה הגעתם? איסלאם.
3. על מה זה מעיד? זה מעיד על כך שפעם חיו פה מוסלמים.
4. היכן היא ממוקמת יחסית לעיר? (במרכז או בקצה העיר?) בקצה העיר.

בניין הסארייה (5)

1. למה שימש הבניין? הבניין שימש לבית הממשל בנגב.
2. מה קרה לבניין ב-1938? הבניין הוצת וגגו נשרף כליל.
3. למה משמש הבניין כיום? תחנת משטרה.
4. עליכם להצטלם עם שוטר. בהצלחה!

גן אלנבי (10)

1. איזו מדינה כבשה את באר-שבע מידי הטורקים? באיזו שנה? בריטניה – במלחמת העולם הראשונה, 1917.
2. מי היה הגנרל אלנבי? איש צבא בריטי – כבש את באר-שבע מידי הטורקים.
3. דיוקנו של מי מונח בראש האנדרטה? אלנבי (צלמו אותו).

המסגד (7)

1. בית התפילה משרת את בני דת: האסלאם.
2. מדוע המסגד לא נבנה במקביל לרחוב? כיוון שבנו אותו לכיוון מכה – כיוון התפילה.
3. מהו שימושו של המסגד כיום? מוזיאון.

מוזיאון הנגב (6)

1. מי בנה את הבניין ובאיזו שנה? המושל הטורקי, ב-1906.
2. למה שימש הבניין בעבר ולמה הוא משמש היום? בעבר – ביתו של המושל הטורקי ומשרדו, כיום – מוזיאון לאמנות.
3. תארו בקצרה את מבנה הבניין. 2 קומות, 3 קשתות בכניסה לבניין, 5 חלונות בקומה השנייה.

בית עארף אל-עארף (8)

1. מי היה עארף אל-עארף? היסטוריון ואיש עסקים, כיהן בעבר כמושל העיר.
2. באיזו שנה נבנה הבית? 1938.
3. למה משמש המבנה כיום? בית משרדים שנקרא "בית פרץ-לוזון".

מגדל המים (12)

השלימו את המילים החסרות:

מגדל המים הוא בעל 1. שתי קומות, ובמקור היה שייך לתחנת הרכבת הטורקית. מחוץ למבנה בלטו זוג 2. מוטות ברזל שתמכו בצינור המים שהיה מיועד לקיטור הנפלט. בקומה הראשונה במגדל המים, היו 3. משאבות המים. מגדל המים מילא תפקיד חיוני בפעילות היומיומית של 4. הרכבת, כיוון שהמים היו חיוניים להמשך 5. פעילותה של הרכבת. ליד מגדל המים, מצא מומחה בשם קטינה 6. מעיין בעומק 36 מטרים. לאחר שחפרו ולא מצאו מים, הביאו מים במכלים וכך מילאו אותו. מגדל המים עמד על הסתעפות של 7. מסילות הברזל. במלחמת העולם הראשונה, לא הושמד המגדל בהפצצות, והוא היה בשימוש גם לאחר הכיבוש הבריטי. לאחר שהמבנה חדל לתפקד כמגדל מים לרכבות הקיטור, מילאו אותו במי 8. בארות והוא שימש לאספקת מים לצורכי העיר.

מחסן מילים

מסילות, משאבות, שתי קומות, מוטות, פעילותה, בארות, הרכבת, מעיין.

תחנת הרכבת הטורקית (13)

1. דגלה של איזו מדינה מתנוסס סמוך לתחנת הרכבת? דגל טורקיה.
2. באיזו צורה בנויה תחנת הרכבת? מבנה בעל 2 קומות, כיום עומד שם קטר 70414.
3. דיוקנו של איזה שליט נמצא מול האנדרטה? מוסטפא כמאל אטא-טורק. מדוע? כי הוא ייסד את הרפובליקה של טורקיה.

בית הקברות לחיילי ההסכמה (15)

1. חיילים מאילו מדינות קבורים בבית הקברות הזה? אנגליה, אוסטרליה וניו-זילנד.
2. באיזו מלחמה נפלו החיילים? מלחמת העולם הראשונה. באיזו שנה הסתיימה המלחמה? 1918.
3. מצאו את המצבה של החייל היהודי. מה שמו של החייל היהודי-אנגלי שהונצח כאן? סימון ואן דר-ברג. מה חרות על קברו? "כה רחוק מהבית, אך כה קרוב לאוהביו".
4. האם בית קברות זה דומה לבית קברות צבאי יהודי? אם כן, במה?
5. חפשו את המזבח והעתיקו את הכתובת הרשומה עליו. מהיכן לקוחה הכתובת? "יהי שמו לעולם" (תהלים עב, יז). על מה זה מעיד?

קבוצה 3

תחנה 1 – פענחו את כתב הסתרים והגיעו לתחנה שברחוב קק"ל (4)

1. מתי נבנה המבנה? 1901.
2. רשמו שלושה שימושים שהיו למבנה לאורך ההיסטוריה: מלון, חנות למוצרי דלק, מגורים של משפחת הבעלים.
3. למה שימש הפתח העגול שמעל החלונות? לאוורור.

טחנת הקמח ברחוב קק"ל (3)

1. מתי נפתחה הטחנה? 1901.
2. מי היו מנהלי הטחנה? גורדון ושניידרוביץ.
3. מה היה שימושה הנוסף של טחנת הקמח? בית כנסת.

בניין הסארייה (5)

1. למה שימש הבניין? הבניין שימש לבית הממשל בנגב.
2. מה קרה לבניין ב-1938? הבניין הוצת וגגו נשרף כליל.
3. למה משמש הבניין כיום? תחנת משטרה.
4. עליכם להצטלם עם שוטר. בהצלחה!

מוזיאון הנגב (6)

1. מי בנה את הבניין ובאיזו שנה? המושל הטורקי, ב-1906.
2. למה שימש הבניין בעבר ולמה הוא משמש היום? בעבר – ביתו של המושל הטורקי ומשרדו. כיום – מוזיאון לאמנות.
3. תארו בקצרה את מבנה הבניין. 2 קומות, 3 קשתות בכניסה לבניין, 5 חלונות בקומה השנייה.

המסגד (7)

1. בית התפילה משרת את בני דת: האסלאם.
2. מדוע המסגד לא נבנה במקביל לרחוב? כיוון שבנו אותו לכיוון מכה – כיוון התפילה.
3. מהו שימושו של המסגד כיום? מוזיאון.

גן אלנבי (10)

4. איזו מדינה כבשה את באר-שבע מידי הטורקים ובאיזו שנה? בריטניה – במלחמת העולם הראשונה, 1917.
5. מי היה הגנרל אלנבי? איש צבא בריטי – כבש את באר-שבע מידי הטורקים.
6. דיוקנו של מי מונח בראש האנדרטה? אלנבי (צלמו אותו).

בית עארף אל-עארף (8)

1. מי היה עארף אל-עארף? היסטוריון ואיש עסקים, כיהן בעבר כמושל העיר.
2. באיזו שנה נבנה הבית? 1938.
3. למה משמש המבנה כיום? בית משרדים שנקרא "בית פרץ-לוזון".

מגדל המים (12)

השלימו את המילים החסרות:

מגדל המים הוא בעל 1. שתי קומות, ובמקור היה שייך לתחנת הרכבת הטורקית. מחוץ למבנה, בלטו זוג 2. מוטות ברזל שתמכו בצינור המים שהיה מיועד לקיטור הנפלט. בקומה הראשונה במגדל המים, היו 3. משאבות המים. מגדל המים מילא תפקיד חיוני בפעילות היומיומית של 4. הרכבת, כיוון שהמים היו חיוניים להמשך 5. פעילותה של הרכבת. ליד מגדל המים, מצא מומחה בשם 6. קטינה בעומק 36 מטרים. לאחר שחפרו ולא מצאו מים, הביאו מים במכלים וכך מילאו אותו. מגדל המים עמד על הסתעפות של 7. מסילות הברזל. במלחמת העולם הראשונה, לא הושמד המגדל בהפצצות, והוא היה בשימוש גם לאחר הכיבוש הבריטי. לאחר שהמבנה חדל לתפקד כמגדל מים לרכבות הקיטור, מילאו אותו במי 8. בארות והוא שימש לאספקת מים לצורכי העיר.

מחסן מילים

מסילות, משאבות, שתי קומות, מוטות, פעילותה, בארות, הרכבת, מעיין.

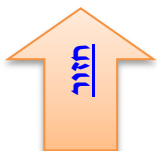
תחנת הרכבת הטורקית (13)

1. דגלה של איזו מדינה מתנוסס סמוך לתחנת הרכבת? דגל טורקיה.
2. באיזו צורה בנויה תחנת הרכבת? מבנה בעל 2 קומות, כיום עומד שם קטר 70414.
3. דיוקנו של איזה שליט נמצא מול האנדרטה? מוסטפא כמאל אטא-טורק. מדוע? כי הוא ייסד את הרפובליקה של טורקיה.

בית הקברות לחיילי ההסכמה (15)

1. חיילים מאילו מדינות קבורים בבית הקברות הזה? אנגליה, אוסטרליה וניו-זילנד.
2. באיזו מלחמה נפלו החיילים? מלחמת העולם הראשונה.
3. באיזו שנה הסתיימה המלחמה? 1918.
4. מצאו את המצבה של החייל היהודי. מה שמו של החייל היהודי-אנגלי שהונצח כאן? סימון ואן דר-ברג. מה חרות על קברו? "כה רחוק מהבית, אך כה קרוב לאוהביו".
5. האם בית קברות זה דומה לבית קברות צבאי יהודי? אם כן, במה?

6. חפשו את המזבח והעתיקו את הכתובת הרשומה עליו. מהיכן לקוחה הכתובת? "יהי שמו לעולם" (תהלים עב, יז). על מה זה מעיד?

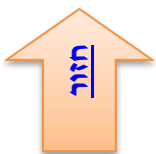

הסוקרים באים: סקר רחוב בבאר-שבע (4)

עליכם לפנות לעוברים ולשבים בנימוס, ולשאול אם הם מוכנים לענות על שאלות מספר. הסבירו כי אתם תלמידי בית ספר _____, העורכים סיור להכרת באר-שבע והייחודיות שלה.

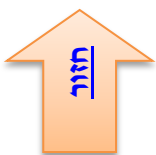
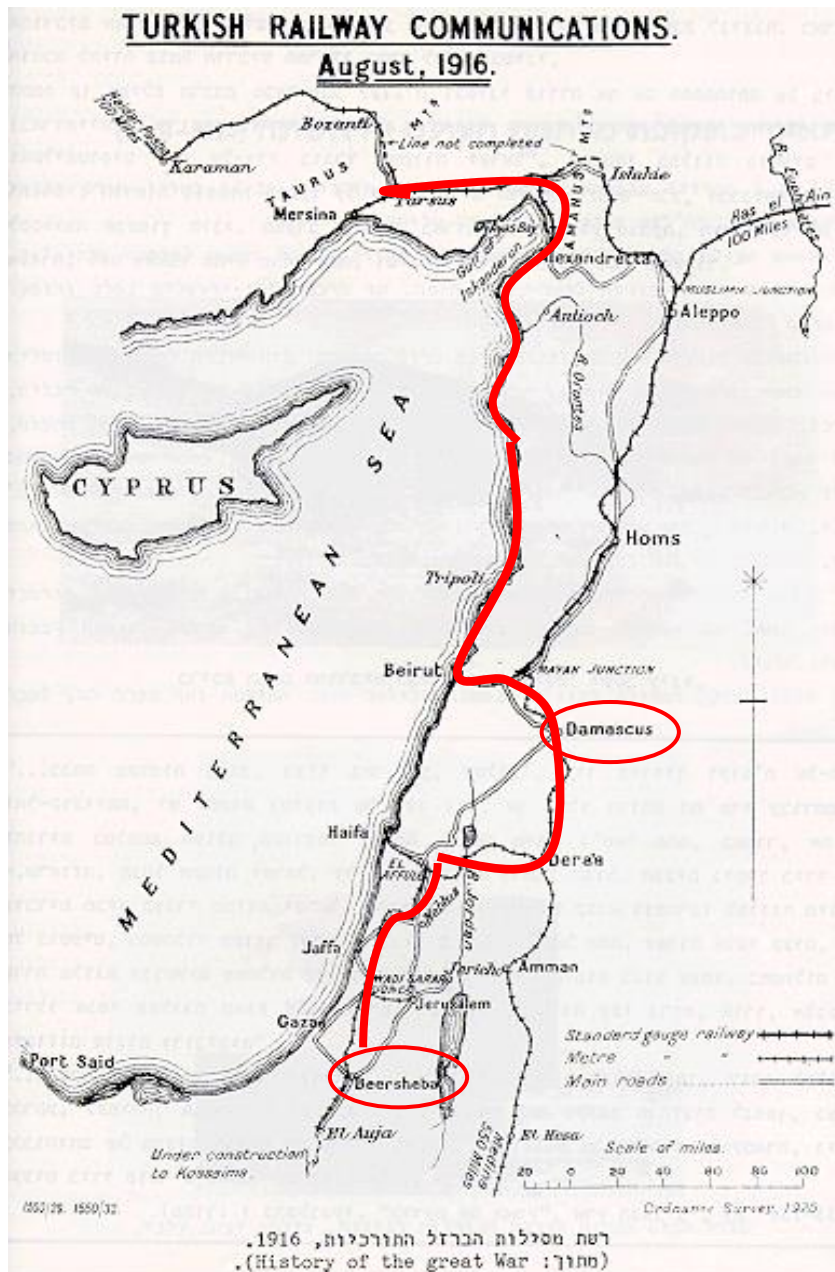
סקר רחוב

- כמה זמן אתה גר בבאר-שבע? _____
- כמה שנים קיימת באר-שבע? _____
- למה קוראים לעיר "באר-שבע"? _____
- מה המקום המרכזי ביותר בעיר? _____
- מה הדבר שאתה אוהב ביותר בעיר העתיקה? _____
- מי שלט בעיר באר-שבע לפני מלחמת העצמאות?
 1. _____
 2. _____
- אילו אתרים בעיר מעידים על כך? _____
- מה לדעתך מיוחד בעיר באר-שבע לעומת ערים אחרות? _____

מסלול הרכבת החיג'אזית – מפה (5)

את מסילת הרכבת, בנה השלטון הטורקי בשנים 1915-1917, כחלק מהיערכות כוללת של השלטון לחיזוק המרחב הדרומי של ארץ-ישראל בשל סכנת כיבושה מדרום על-ידי הבריטים – שישבו במצרים. מערך הרכבות נבנה על-מנת לסייע לצבא הטורקי בהובלת תחמושת, נשק וציוד. המסילה נקראה "סעיף מצרים של מסילת חיג'אז". התוואי החל באזור שכס, וממנה נמשך דרך טול-כרם, נחל שורק ובאר-שבע לכיוון מצרים.

מתוך אתר [טיולי](#)

המסר ערכי:
באחריותי לתרום את חלקי לקבלת "האחר" ולקידום שיח סובלני, לשם חיזוק לכידותה וחוסנה החברתי של מדינת ישראל.

כללי השיחה:

- א. שיחה במעגל.
- ב. דיבור ברשות.
- ג. משפט קצר
- ד. הקשבה
- ה. תגובה עניינית ולא שיפוטית.

- א. מה למדנו היום שהיה חדש עבורך?
- ב. מה אומר לך המשפט: "אין להתעלם מהשוני התרבותי... אך חשוב גם לראות את הדמיון" (הרצל ובלפור חקק, מתוך "העולם הזה", 1980)
כיצד משמעות משפט זה באה לידי ביטוי היום (לאורך המסלול, בנושאים שעלו וכו')?
- אפשרות נוספת לשאלה: ממה שראינו היום, כיצד בא לידי ביטוי מפגש התרבויות בעיר באר-שבע?
- ג. באיזה אופן מתאפשרת אוטונומיה תרבותית לכל אחת מהתרבויות, מהעדויות ומהדעות בעיר באר-שבע? הסבר.
- ד. כיצד מתייחסת העיר באר-שבע לאתרים המשקפים תקופות שונות, תרבויות שונות, דתות שונות? על מה זה מעיד?
- ה. היכן בא לידי ביטוי מפגש תרבויות בחיידך?

המורה יסיים את השיחה ב"שיר לאהבה"

שיר לאהבה

מילים: איילת ציוני וגילי ליבר
לחן: גילי ליבר

יחד, לב אל לב
נפתח ונראה תיאור שבשמים.
יחד, לב אל לב
נפתח בתקווה לאהבה.

איך שהלב נפתח,
חובק את העולם,
ובקריאה גדולה,
לשיר לאהבה.

ביבליוגרפיה

- ביגר, גי (1991), "באר-שבע ואתריה", אריאל.
- גרדוס, יי וא. שטרן (1979), ספר באר-שבע, ירושלים: הוצאת כתר.
- גרייבר, יי (1950), באר-שבע בירת הנגב, צילומים: דוד רובינגר, הוצאת עיריית באר-שבע.
- העמותה למורשת מלחמת העולם הראשונה (2007), 90 שנה למלחמת העולם הראשונה בארץ ישראל, הוצאת אריאל.
- עארף אל-עארף (מחודש 2000, ההוצאה המקורית תרצ"ז, 1937), תולדות באר-שבע ושבטיה, הוצאת אריאל.
- פרקש, א', דרורי, ג', שוורץ, ע' וגולדשטיין, ח' (1973), אלבום באר-שבע – 25 שנים, הוצאת ישראלרט.
- קרן באר-שבע לפיתוח (2005), באר-שבע מעיר האבות לעיר העתיד, הוצאת עיריית באר-שבע.

קישורים אינטרנטיים נוספים

- באר-שבע – האתר לפיתוח הנגב.
- אתרים בבאר-שבע.
- המועצה לשימור אתרים בדרום.
- רוכבים בשביל באר-שבע.
- מתחם הרכבת הטורקית בבאר-שבע.
- סרטון פרדה מקטרי הקיטור ברכבת ישראל – לקראת סוף עידן קטרי הקיטור ברכבת ישראל, הכין חיים חפר ז"ל סרטון לפרדה מהם, וכתב לסרטון שיר מלווה – שאותו ביצע הזמר אריק לביא ז"ל. הסרט, שצולם בחורף 1957-1958, נשכח אמנם במהרה, אבל השיר, שאתו הופיע אריק לביא גם בטקס, נהיה ללהיט גדול וחודש מאז פעמים מספר.
- כתבה: "עשרות מיליוני שקלים יושקעו בעיר העתיקה בבאר-שבע, מתוך: גלובס, 17.4.2011.
- תמונות באר שבע – פורום תפוז

